

2 Karaktärisering av kyrkoanläggningen

2.1 Kyrkomiljön

Mo kyrka ligger på åsen mitt i ett gammalt jordbrukssamhälle omringat av fler mindre byar. Närmast norr om kyrkan finns ett skogsområde. Söder om kyrkan löper landsvägen och sedan öppnar sig jordbrukslandskapet ner mot Florsjön. Väster om kyrkan finns ett begravningskapell som är byggt i början av 1970-talet. Öster om kyrkan kompletteras miljön med kyrkstallar och sockenmagasin. Söder om landsvägen finns prästgården och en kyrko arrendatorbostad finns väster om kyrkan.

Kyrkan uppfördes 1818-22 efter ritningar av Axel Almfeldt och ersatte då en medeltidskyrka som fanns 5 kilometer öster om den nuvarande kyrkan. Medeltidskyrkan är numera en ruin. Orsaken till att man flyttade kyrkan till sin nya plats i början av 1800-talet var Flors linnemanufaktur. Platsen för fabriken var nedanför den nuvarande kyrkan och det blev det nya hjärtat i byn. Ett nytt samhälle växte så småningom fram runt kyrkan där fanns det post, bank, affär, och skola. Det enda av det som finns kvar i dag är skolan.

2.2 Kyrkan

När kyrkan stod färdig 1822 var den en typisk nyklassicistisk kyrka. Det syns i det stora ljusa kyrkorummet med tunnvalv, pilastrar längs väggarna och de stora rundbågiga fönsteröppningarna. Vid den omfattande restaureringen 1902 byggdes tornet om och det tidigare flacka torntaket ersattes med en hög och spetsig spira och försågs med tornur. I samband med den restaureringen flyttades den östra ingången till väggens mitt. Kyrkan är byggd med kor och långhus i samma huskropp. Öster om koret finns ett utrymme i två våningar med två rum på varje plan. Det ena rummet på nedervåningen används som sakristia. Fram till restaureringen i början av 1900-talet var sakristian större och endast i en våning. Vid restaureringen 1964 inreds vindsutrymmet ovanpå sakristian och två rum inrättas där ovanpå. I väst finns kyrktornet och rummet i botten på det inrymmer vapenhus.

Kyrkan präglas idag av 1900-talets restaureringar, främst den på 1960-talet. Ljusheten och rymden finns kvar från det nyklassicistiska rummet men mycket är förändrat. Taket är invändigt klädd med pärlspont, det tillkom vid restaureringen 1902, tidigare var taket vävspänt. Koret domineras av en altartavla målad av Uno Vallman 1964. Målningen är anpassad till de befintliga rundbågiga nischerna där man i ursprungskyrkan hade en altarprydnad i form av ett enkelt kors med martyrkrona. Altarmålningen visar Kristi uppståndelse som huvudmotiv. Nedanför kristusbilden finns bilder från Jesu liv, där gestaltas fiskafänget på Gennesarets sjö och Jesus välsignar barnen. Altartavlan är konsthistoriskt intressant och det mest dominerande inslaget för upplevelsen av kyrkorummet. Koret byggdes kraftigt om under restaureringen på 1960-talet. Trägolvet i koret byttes då ut till ett stengolv och det gamla altaret byttes ut till ett enkelt stenaltare. Altarringen är i trä och har en flexibel utformning med lösa sektioner.

Predikstolen i barockstil återfinns på den norra väggen. Den flyttades med från den gamla kyrkan och är tillverkad 1663. Den är delvis ombyggd 1746. Träsnidarens initialer I.A.S.E finns på predikstolen. Enligt kyrkoräkenskaperna är det snickaren Jonas Andersson från Falun. I samband med restaureringen 1964 togs den ursprungliga färgen fram och predikstolen konserverades. Även dopfunten flyttades med från den gamla kyrkan. Den är tillverkad av den gotländske stenmästaren Sigräf och är från omkring år 1200. Predikstolen

har en intressant historia och var det objekt som man utgick från när man färgsätte läktaren med orgeln på 1960-talet.

1842 gjordes ritningar på orgel och läktare av arkitekten JF Åbom som ritat många kyrkointeriörer. Läktaren vilar på kolonner med höga socklar. Läktaren och orgeln är de enda originalsnickrier som finns kvar från den nyklassicistiska kyrkan. Bänkinredningen är från 1960-talet. Den består av lösa bänkar som är laserade i en grön kulör.

2.3 Kyrkogården

Den kyrkogård som invigdes 1821 var friliggande och låg öster om kyrkan. På den delen finns de äldsta gravvårdarna som är stående vårdar av gjutjärn från tiden omkring 1850. Omkring 1890 utvidgades kyrkogården både mot nordväst och sydväst och kom nu även att sträcka sig runt kyrkan. Ett järnstaket tillkom även vid den tiden och det finns kvar i dag. Det sträcker sig runt halva kyrkogården. Den andra halvan omgärdas av en bogårdsmur. Staketet som sitter på gjutna stolpar sitter på ursprunglig plats. Det är ovanligt att ett järnstaket är bevarat i sin ursprungliga sträckning. Staketet har ett högt bevarandevärde, det är ovanligt utformat och i sin helhet bevarad tillsammans med de gjutna stolparna. 1996 utvidgades en kyrkogårdsdel vid gravkapellet mot nordväst som innehåller urngravar och minneslund.

2.4 Begravningskapell

Byggnaden uppfördes 1972, den inrymmer kapelldel och kylrum. Den är i vitt mexitegel och har ett brant svart tak med valmade gavlar. Invändigt är kapelldelen enkelt och stramt inredd med vita väggar, full takhöjd och snickerier i furu. Fönster av betongglas fungerar både som ljusinsläpp och dekoration. Byggnaden är mycket tidstypisk i både utförande och materialval.

2.5 Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Mo kyrka ligger mitt i ett gammalt odlingslandskap med äldre bebyggelse i byarna runt omkring. Ett område med villabebyggelse har sedan mitten av 1900-talet vuxit fram sydöst om kyrkan. Gamla stora vägen mellan Söderhamn och Bollnäs går längs kyrkans södra sida. Kyrkan har genomgått två stora restaureringar, en som avslutades 1902 och en mellan åren 1962-64. Den ursprungligt nyklassicistiska kyrkan är invändigt kraftigt ombyggt. Idag präglas kyrkobyggnaden främst av 1960-talets restaurering.

Att särskilt tänka på vid användning och förvaltning av kyrkoanläggningen och byggnaderna

- Orgelfasaden och läktarens snickerier har ett bevarandevärde då de hör till det nyklassicistiska kyrkorummet som i övrigt är kraftigt ombyggt.
- Predikstolen i barockstil från 1663 som flyttades med från den gamla kyrkan är tillsammans med läktaren och orgeln de snickerier som särskilt bör värnas.
- Altartavlan är målad 1963 av Uno Vallman som är bördig från Norrala. Vallman är en erkänd konstnär och målningen har ett konstnärligt värde. Den är dessutom mycket tidstypisk och en viktig del i den omfattande restaureringen på 1960-talet.

- Järnstaketet från omkring 1890 är i originalutförande med gjutna stolpar och sirligt staket. Det är ovanligt i sitt utförande och mycket bevarandevärt. Särskilt eftersom det finns kvar på ursprunglig plats och i ursprunglig sträckning.
- Begravningskapellet är enhetligt från byggtiden både interiört och exteriört och mycket tidstypiskt, både i utförande och materialval.

2.6 Källor, litteratur och övriga uppgifter

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA): Handlingar rörande Mo kyrka

Landsarkivet i Härnösand: Mo kyrkoarkiv: Mo C:3.

Lantmäteriets forskningsarkiv: Laga skifteskarta över Svedja, Sundbäck och Flor 1833.

Almqvist, Boel: Mo kyrka. Hälsinglands kyrkor – XIX. Uppsala 1970.

Blombergsson, Svante Albert: Norrlands vuer. Stockholm 1836.

Carlsson, SL: Sveriges kyrkoglar. Lund 1973.

Muntliga sagesmän: Kjell Christenssen, Mo, f.d. kyrkvaktmästare.